

TR

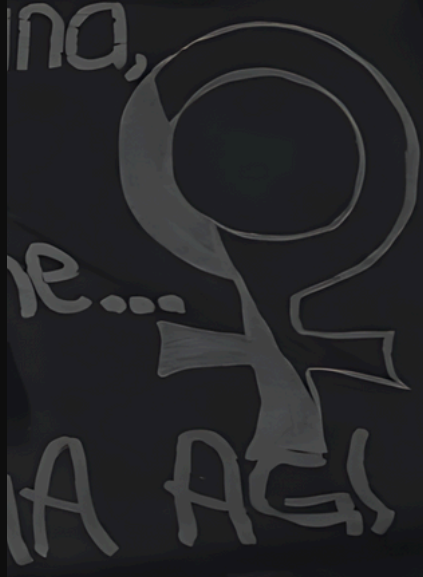
ANIN
NA KORSI
NIST
AN!
KADINLAR
Savunmaya

Boşanma davaları
arabuluculuk ol

HAKKIM
GASP
ETTİRM

NA- FAKA

#SayınVekil
Ağustos 2024

Nafaka

Politika Notu

Ağustos 2024

Araştırmacı

Zeynep avuřođlu

TED Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler/Sosyoloji YAP

TEDU Toplumsal Cinsiyet alışmaları Merkezi'nde bursiyer olarak çalışmıştır ve Rapor Bülteni'nde editörlük yapmaktadır.

Danıřman

Ömer Burak Tek

Hacettepe Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümünde lisans eğitimini tamamladı. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

Kuveyt Türk Katılım Bankası Teftiř Kurulunda müfettiş olarak 2 yıl, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında uzman olarak 3 yıl görev aldı. Halihazırda TRT'de Kıdemli İnsan Kaynakları Uzmanı olarak çalışmaktadır.

İl ve bölge bazlı yoksulluk, sosyo-ekonomik eşitsizlik, iyi olma hli üzerine yürütülen çok paydaşlı araştırma projelerinde koordinatörlük yaptı.

Toplum ve Medya Araştırmaları Derneği (TOMA) atısı altında Türkiye'de objektif verinin yaygınlaşması ve kamusal tartışmanın niteliğini arttırmaya yönelik toplumsal araştırma odaklı yeni medya projeleri geliştirmektedir.

İLKE Vakfı Yönetim Kurulu yesidir.

Giriş

11 Ocak 2002'de yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK), boşanma sonrası mali destek sağlayan dört farklı nafaka türünü içerir. Bu türlerden biri olan yoksulluk nafakası, özellikle süreklilik arz ettiği ve nafaka verilirken eşlerin kusur durumunun dikkate alınmadığı iddia edilerek günümüzde yoğun tartışmalara konu olmaktadır.

Bu politika notunun amacı, yoksulluk nafakasının mevcut koşullarını, uygulamalarını ve sürekliliğiyle ilgili tartışmaları analiz etmek ve bu konuda olası politika değişikliklerini değerlendirmektir. Kapsamında, yoksulluk nafakasının uygulanması, cinsiyet ve süre faktörleri, süresiz nafaka eleştirileri, kadın örgütlerinin süresiz ibaresine karşı eleştirileri ve diğer ülkelerdeki nafaka prosedürleri ele alınmaktadır.

22 Haziran 2002, "Kadınlar, Erkeklerden ve Toplumdan Alacaklarını İstiyor"
Kampanyası

Sorunun Tanımı

Nafaka Nedir?

Nafaka hukuksal anlamda, belirli şartların varlığı halinde hâkim tarafından belirlenen kişi veya kişilerin ödemekle yükümlü tutulduğu parasal destektir. Bu destek, ilgili kişilerin en az temel gereksinimlerini karşılayabilmelerini ve yaşamlarına devam edebilmelerini sağlamayı amaçlar.

Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararı, Anayasa'daki ilgili maddeye dayanarak yoksulluğu şu şekilde tanımlar: "Bu nedenle, bu temel hak, kişinin temel ihtiyaçlarını karşılayacak gelire sahip olmayanları, yani yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi zorunlu ve gerekli harcamalarını karşılayamayacak durumdakileri yoksul olarak nitelendirmek yerinde olur." Bu açıdan, nafaka hukukundaki yoksulluk kavramı, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun içtihadında belirtildiği üzere, bir kişinin temel ve maddi gereksinimlerini (yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım ve kültür gibi) idame ettirebilmek için gerekli gelire sahip olmadığı durumu ifade eder.

Nafaka, mahkeme kararıyla hukuki bir etkiye sahip olan ve hâkim tarafından belirlenen koşullara bağlı olarak oluşan bir hak türüdür. Bu nedenle, nafaka talep eden kişinin dava açması gerekmektedir. Bu dava, boşanma, ayrılık, boşanmanın iptali gibi farklı hukuki süreçlerle bir arada yürütülebilir. Ayrıca, bazı durumlarda bu talepler özgün bir başvuru ile de dile getirilebilir.

a. Nafaka Çeşitleri

- *Tedbir Nafakası*: Boşanma veya ayrılık davası sürecinde, eş ve çocuklar için mahkeme tarafından takdir edilen maddi yardımdır. Tedbir nafakası, özellikle boşanma veya ayrılık sürecinin devam ettiği dönemde, tarafların geçimini sağlamak ve yaşamlarını sürdürebilmelerini desteklemek amacıyla tahsis edilir. Bu tür nafakanın talep edilebilmesi için boşanma veya ayrılık davasının olması gerekmez.

İştirak Nafakası: Boşanma kararı sonrasında velayet kendisine verilmeyen eşin, çocukların eğitim ve bakım masraflarını karşılamak üzere diğer eşe ödemekle yükümlü olduğu nafakadır. İştirak nafakası, boşanma, ayrılık veya boşanmanın iptal davalarında ileri sürülebileceği gibi ayrı bir dava şeklinde de istenebilir.

Yoksulluk Nafakası: Boşanma sonrasında maddi zorluklarla karşılaşacak olan bir eşin, diğer eşten talep edebileceği nafakadır. Yoksulluk nafakası, boşanma davası sürecinde veya belirli bir süre içinde ayrı bir dava olarak talep edilebilir. Amaç, ekonomik güçlük içindeki tarafın yaşamını sürdürebilmesini sağlamaktır.

Yardım Nafakası: Maddi güçlük içinde olan bir kişinin, altsoy, üstsoy veya kardeşlerinden isteyebileceği nafakadır. Yardım nafakası, kişinin kendi geçimini sağlamakta zorlanması durumunda, aile içindeki diğer üyelerden maddi destek talep etmesini sağlar.

Tüm bu nafaka türleri, Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku bölümünde düzenlenmiştir ve belirli şartlar altında mahkeme kararıyla uygulanır. Her tür nafakanın belirli koşulları ve gereklilikleri bulunmaktadır.

b. Nafaka Kriterleri

Nafaka Alacaklısı:

Nafaka alacaklılarının korunması amacıyla yapılan düzenlemeler, alacaklının ekonomik, sosyal ve eğitimsel koşullarını dikkate almaktadır.

Çocuk için tedbir amacıyla nafaka talep ediliyorsa, çocuğun yaş grubu, eğitim seviyesi ve diğer faktörler bir arada ele alınarak değerlendirme yapılır. Bu şekilde çocuğun beslenme, barınma, giyim, eğitim ve sosyokültürel gereksinimlerini karşılamak için gerekli olan tutar belirlenmeye çalışılır.

Bu bağlamda, okul çağındaki bir çocuğun ihtiyaçları ile henüz okul çağına gelmemiş ve dolayısıyla eğitim masrafları olmayan bir çocuğun ihtiyaçları farklılık gösterecektir.

- Örneğin, okula gitmeyen bir çocuğun eğitim masrafları söz konusu olmayacaktır ancak beslenme ve genel ihtiyaçları göz önünde bulundurulacaktır. Öte yandan, okula giden bir çocuğun nafakası, eğitim giderlerini de kapsayacak şekilde değerlendirilecektir.

Nafaka düzenlemeleri yapılırken bireylerin özel durumları gözetilerek adaletli ve uygun çözümler üretilmeye çalışılır. Bu yaklaşım, nafaka alacaklısının gerçek ihtiyaçlarını karşılamayı ve yoksulluğa düşmesini engellemeyi hedefler.

Nafaka Yükümlüsü:

Nafaka ödemesi yapacak kişinin finansal, ekonomik ve sosyal koşulları titizlikle incelenir. Yasalarca belirlenen “maddi gücü ölçüsünde” ilkesine dayalı olarak, ödeme yapacak kişinin ödeme kabiliyeti gözetilir. Bu yaklaşım, kişinin aşırı yükümlülük altına girmesini ve mali güçlükler yaşamasını engellemeyi amaçlar. Özellikle ödeme yapan kişinin gelirleri, harcamaları ve sosyal durumu detaylı bir şekilde gözlem altına alınır.

Nafaka ödemesi yapacak kişinin, alacaklıya adil ve dengeli bir biçimde katkı sağlaması amaçlanır. Bu hedef, kişinin finansal kaynakları, yaşamsal masrafları ve sosyal durumu göz önünde bulundurularak gerçekleştirilir. Ödeme yapan kişinin aşırı borçlanması veya mali zorluk içinde kalması, her iki taraf arasında adil bir denge oluşturmak adına dikkate alınır.

Nafaka yükümlüsü olan kişinin maddi durumu, harcamaları ve sosyal durumu kapsamlı bir şekilde göz önünde bulundurularak adil ve eşitlikçi bir karar verilir. Bu yaklaşım sayesinde, her iki tarafın hakları ve çıkarları gözetilir ve nafaka düzenlemesi adil bir biçimde sağlanmış olur.

Tartışmaların Odağı: Yoksulluk Nafakası

1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK), günümüzde halen geçerlidir. 4721 Sayılı kanun içerisinde yer alan dört farklı nafaka türünden biri olan yoksulluk nafakası, günümüzde en çok tartışılan nafaka çeşididir. Yoksulluk nafakasının tartışmalara konu olmasının temel nedeni, bu nafaka türünün süresiz olması ve nafaka belirlenirken eşlerin kusur durumunun dikkate alınmadığına dair iddialardır.

a. Yoksulluk Nafakasının Koşulları ve Uygulanması

Boşanma Durumu: Yoksulluk nafakası, boşanma davası sürecinde talep edilen bir hak olup, boşanma sonrasında maddi güçlük çekme ihtimali olan tarafın mahkemeye başvurması gerekmektedir.

Maddi Durum İncelemesi: Mahkeme, yoksulluk nafakası talebinde bulunan tarafın maddi durumunu dikkate alarak bir değerlendirme yapar. Talep eden tarafın maddi zorluk içinde olduğunun ve ekonomik olarak desteklenmesi gerektiğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Evlilik Süresi ve Yaşam Standardı: Yoksulluk nafakası talep eden taraf, evlilik süresindeki yaşam standardının boşanma sonrasında düştüğünü veya maddi desteğe ihtiyacı olduğunu kanıtlamalıdır. Eşler arasındaki gelir farklılıkları ve yaşam standartları göz önünde bulundurulur.

Miktar ve Süre: Yoksulluk nafakası miktarı ve süresi, mahkeme tarafından belirlenir. Mahkeme, talep eden tarafın ihtiyaçlarını, gelirini ve diğer faktörleri değerlendirerek karar verir. Bu nafaka, belirli bir süre veya ömür boyu sürebilir.

b. Nafaka Hukukunda Süre Faktörü

1926 tarihli Türk Medeni Kanunu, İsviçre Medeni Kanunundan çevrilmiştir. İsviçre Medeni Kanun'un orijinal metninde yoksulluk nafakası için bir süre belirtilmezken Türk Medeni Kanunu'na bu "bir yıl müddetle" olarak çevrilmiştir. Bu durum 62 yıl boyunca kadınların ekonomik şiddete maruz kalmasına neden olmuştur.

Yürürlükte olan 743 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre yoksulluk nafakasının süresi, 1988 tarihine kadar boşanmadan itibaren 1 yıl olarak belirlenmiş, 1988 yılından sonra ise süresiz olarak uygulanmıştır. Bu değişiklik, özellikle boşanma sonrası ekonomik sıkıntı yaşayan kadınları korumak amacıyla yapılmıştır.

Ancak, 743 sayılı TMK'nın süre sınırlaması nedeniyle yetersiz olduğu düşüncesi hâkim olmuş ve değişiklik talepleri artmıştır. 1988 yılında yapılan düzenleme ile süresiz nafaka taleplerinin daha adil ve ihtiyaca göre belirlenmesi hedeflenmiştir. 4721 sayılı TMK'da da bu düzenleme aynen korunmuştur.

Türk Medeni Kanunu'nun 175. Maddesi, boşanma sonucu maddi güçlük çekecek tarafın, diğer tarafa karşı mali gücü oranında süresiz nafaka talep edebileceğini belirtmektedir. Burada belirli bir süre sınırı olmaksızın nafaka talebinde bulunma hakkı tanınmıştır. Mahkemeler, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarına göre adil bir süre tayin etme yetkisine sahiptir.

Türk Medeni Kanunu (TMK) kapsamında, boşanma sonucu ekonomik sıkıntı yaşayan tarafın, nafaka alacaklısının, maddi gücü oranında ve kusuru daha ağır olmamak kaydıyla diğer taraftan süresiz olarak nafaka talep edebilme hakkı bulunmaktadır.

TMK'nın 176. maddesi ise yoksulluk nafakasının bazı koşullar altında sona erebileceği durumları da düzenlemektedir.

- *Örneğin, nafaka alacaklısının evlenmesi, taraflardan birisinin ölümü, alacaklının evlenmeden fiilen evli gibi yaşaması, yoksulluğun ortadan kalkması veya haysiyetsiz bir yaşam sürmesi gibi durumlar, nafakanın mahkeme kararı olmaksızın ortadan kalkmasına neden olabilir.*

Ancak nafaka yükümlüsünün ödeme gücünü tamamen yitirmesi halinde de mahkeme kararı gereklidir. Bu bağlamda, nafaka yükümlüsü tarafın nafaka hükmünün sona ermesi için mahkemeye başvurması gerekmektedir.

TMK 176. madde aynı zamanda nafakanın toplu bir şekilde ödenmesine dair düzenlemeye de yer vermektedir. Buna göre, nafakanın maddi tazminatla birlikte toplu bir şekilde ya da duruma göre düzenlenecek irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.

- *İrat, genel olarak düzenli ve belirli aralıklarla ödenen bir gelir veya ödemedir.*

Sonuç olarak yoksulluk nafakasında kusur durumunun dikkate alınmadığı ve süreklilik arz ettiği doğru değildir. Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesine göre boşanmaya neden olan olaylarda diğerine nazaran daha fazla ya da tam kusurlu olan eş lehine yoksulluk nafakası hükmedilemez. Diğer yandan, Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesinde geçen "duruma göre" ibaresi, yargı pratiğinde; evlilik süresi uzun sayılmadığında, yoksulluk nafakasının süresiz (halk arasında ömür boyu nafaka) yerine bir defaya mahsus toplu nafaka olarak takdir edilmesini sağlar.

Mevcut Durum ve Analiz

Nafaka Tartışması: Mağdur Kim?

Nafaka, Türkiye'de siyasetten sivil topluma ve sosyal medyaya kadar birçok alanda tartışılan bir konu haline geldi. Bu tartışmalara farklı bakış açıları ve çözüm önerileri de eşlik ediyor.

Star MILLİ IRADENİN SESİ
16 NİSAN 2018 PAZARTESİ www.star.com.tr 75 KURUS (KKTG: 1 TL)

Zirveye aslan pencesi: 2-0
GALATASARAY sahasında geçen haftanın lideri Medipol Başakşehirli Mariano ve Akköyler'in ismini kazandı. Arslan polsterde devirdi, liderlik kolubuna yeniden oturdu. ©22

YÜZ BINLERİN BEKLEDİĞİ DÜZENLEMeye Star ULAŞTI

MÜEBBET NAFAKAYA ÇÖZÜM YOLDA

Ömür boyu nafaka isteyen evli kadınlar Star gazetesinden çözüm yollarını öğreniyor

SÜRESİZ NAFAKA YUVA YIKIYOR

Adalet Bakanlığı kısa süren evliliğe rağmen ömür boyu nafaka ödeyenlerin isyanı üzerine 5 kriterli çözüm için harekete geçti. Taslakta toplu tazminat alternatifi de gündemde.

- Evli kalma süresi
- Çocuk olup olmaması
- Bosanan kadının yaşı
- Tarafların gelir durumu
- Çiftlerin kusur oranı

©HAYATLARI haczeden 'süresiz nafaka'ya düzenleyecek çalışmada 3 maddede baz alınacak. Nafaka 3-5 yıla kısıtlanabilecek. Kadının kusuru yüzde 50 üzerindeyse nafaka hakkını kaybedecek.

©KADININ İleri yaş durumunda ise kusur aranmadan 'süresiz nafaka' verilebilecek. Yasada var olan ancak uygulanmayan toplu tazminat da nafakaya alternatif seçenekler arasında yer alacak. ©14

Kendine has şartlar gözetilmeli

KADIN ve Demokrasi Derneği (KADDEM) Başkanı Doc. E. Sare Aydın Yılmaz, 'velayet' ve 'nafaka'nın, boşanmanın en problemli alanları olduğuna dikkat çekti: Her boşanmanın kendine has şartları gözetilmeli. Taraflardan öte varsa çocuğun durumu dikkate alınmalı. ©14

Bir kesim, süresiz nafakanın, nafaka vermekle yükümlü olanları maddi açıdan zor durumda bıraktığını ve yoksullaştırdığını savunuyor. Bu görüşe göre, özellikle kısa süreli evliliklerde ömür boyu nafaka ödemenin adil olmadığı ve eşler arasındaki ekonomik yükümlülüklerin dengesiz bir şekilde dağılmasına yol açtığı iddia ediliyor.

Diğer taraftan, nafaka alacaklıları, nafakaların halihazırda yeterince ödenmediğini ve bu durumun nafaka alacaklılarını mağdur ettiğini savunuyor. Bu görüşe göre, nafaka alacaklılarının birçok zorlukla karşı karşıya kaldığı, nafakanın düzenli olarak ödenmediği ve yasal haklarını kullanmada çeşitli engellerle karşılaştıkları ifade ediliyor.

Erkekler değil kadınlar nafaka mağduru

Kadın Dayanışma Vakfı'nın 140 dava dosyasını inceleyerek hazırladığı "Yoksulluk Nafakası Araştırması"nda görev alan Avukat Huriye Karabacak ile nafaka mağduriyetini konuştuk.

1 Aralık 2019, Evrensel

"Nafakaların Sadece Yüzde 20,7'si Ödeniyor"

Kadın Dayanışma Vakfı'nın hazırladığı "Yoksulluk Nafakası Araştırması" raporuna göre mahkemeler tarafından hükmedilen nafakaların yüzde 50,7'si, yükümlüleri tarafından hiç ödenmezken, yüzde 20,7'si nafaka yükümlüleri tarafından ödendi.

1 Kasım 2019, Bianet

a. Süresiz Nafaka Uygulaması Eleştirileri

Eleştirilerin merkezinde, yoksulluk nafakasının süresiz olarak ödenmesinin, özellikle kısa süreli evliliklerde, adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırı olduğu iddiası yer alıyor. Bu durumun, boşanma sonucu doğan ekonomik yükümlülüklerin dengesiz bir şekilde dağılmasına ve taraflar arasında haksız bir rekabet ortamının oluşmasına neden olabileceği ifade ediliyor. Süresiz nafaka düzenlemesinin, nafaka alacaklısını çalışmamaya teşvik ettiği ve yeni bir ilişki kurmaktan alıkoyduğu da sıkça dile getirilen diğer eleştiriler arasında. Ayrıca uygulamanın, boşanmış bireylerin yeni bir ilişki kurmaktan çekinmesine neden olabileceği ve ikinci evliliklerde sorunlara yol açabileceği ileri sürülüyor.

b. Kadın Örgütlerinin “Süresiz” İbaresinin Kaldırılması Tartışmalarına Karşı Eleştirileri

Kadın örgütleri, TMK 175. maddesinde düzenlendiği şekliyle, her durumdaki tarafların özel durumlarına göre karar verilmesine olanak tanıdığını ve bu durumun da mahkemelere, her davanın özelliğine göre hakkaniyetli karar verme imkânı sunduğunu ifade ediyor.

Kadın hakları savunucuları halihazırda nafakaların tahsil edilmesinde nafaka alacaklısının zorluk yaşadığını vurgulayarak süre sınırının kaldırılması veya kısıtlanmasının, nafakaya ihtiyaç duyan tarafların mağduriyetine yol açacağını belirtiyor. Özellikle 1988'den önce yürürlükte olan 1 yıl süreli nafakanın yol açtığı mağduriyetlerin, bu değişikliklerle yeniden yaşanabileceğine dikkat çekiyorlar.

Politika Seçenekleri

Dünyada Nafaka Uygulaması

Ülke	Süre
ABD	Özel Koşullara Bağlı Olarak Süreli (20 kriter) ya da Süresiz (New Jersey, Connecticut, Vermont, Kuzey Carolina, Batı Virginia, Florida, Oregon)
Almanya	Nafaka alacaklısının yaşı, sağlık durumu, işi, eğitimi, müşterek çocuğun bakım ve yetiştirilmesi ve hakkaniyet dikkate alınarak hâkim süreli veya süresiz olarak belirler.
Avusturya	Prensip olarak, nafaka bir süreye bağlı değil ancak bazı koşulların varlığı halinde 3 yıla kadar hükmedebilir.
Belçika	Yoksulluk nafakası kural olarak evlilik süresini geçemez. Bununla beraber, nafaka alan muhtaç duruma düşeceğini kanıtlarsa bir süre daha nafaka devam edebilir. (Ölümden sonra da dahil olmak üzere.)

Fransa	Yoksulluk nafakası kural olarak bir defaya mahsus tazminat şeklinde ödenmekte, ancak borçlu ödeme güçlüğü içinde ise 8 yılı geçmeyecek şekilde karar verilmektedir.
İngiltere	Hâkim periyodik nafaka ödemesinin ne zaman başlayacağını ve ne zaman sona ereceğini kendisi takdir edebilmektedir. (Ölümden sonra bile)
İsviçre	Hâkim aşağıdaki şartların varlığı halinde belli süreyle nafakaya hükmeder; Evlilik süresi, Yükümlülüklerin paylaşımı, Yaşam standardı, Yaş ve sağlık durumu, Gelir ve malvarlığı, Çocuk bakımının kapsamı. (2000 yılında süreli oldu)

Av. Hülya Gülbahar, Kadına Karşı Ekonomik Şiddet Bağlamında Nafaka Meselesi ve Diğer Bazı Hususlardaki Tartışmalar, EŞİK

Türkiye'deki Uygulamanın Değerlendirilmesi

Dünya Ekonomik Forumu 2020 Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'ne göre Türkiye, 156 ülke arasında 133. sırada yer alıyor. İzlanda ve Finlandiya gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinin politikalarla desteklendiği ve eşitsizlik uçurumunun kapatıldığı ülkelerde yoksulluk nafakasının süre sınırı olması ya da nafaka süresinin tartışılması mümkün. Ancak Türkiye'de kadın ve erkek istihdam oranları arasında fazlasıyla fark bulunuyor.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2022 İstatistiklerle Kadın raporuna göre 15 yaş ve üzeri yaştaki istihdam oranı kadınlarda %28 ve erkeklerde %62,8. Dolayısıyla kadınların istihdam oranı erkeklerin yarısından daha az.

Kadınlar ülkemizde ekonomik eşitsizliği hayatlarının her alanında deneyimliyor. Boşanma durumu gerçekleştiğinde yoksulluk sınırının altına düşen, yaşam standartlarını değiştirmek zorunda kalan birçok kadın var.

Kadınlar birçok sebepten dolayı çalışmamak veya çalışmaya ara vermek zorunda kalabiliyorlar. Bu sebeplerden bazıları:

Toplumsal kanaatler, kadınların ev işleri, çocuk bakımı, yaşlı ve hasta bakımı gibi görevlerden sorumlu olmalarını beklerken, erkeklerin kamusal alanlarda çalışmalarını desteklemektedir. Bu cinsiyet rolleri, kadınların iş hayatına katılmasını zorlaştırıyor.

Kadınların ev içi bakım emeği sıkça değersizleştiriliyor ve ekonomik olarak görmezden geliniyor. TÜİK'in 2021 Türkiye Aile Yapısı Araştırması'na göre, ev işleri cinsiyete göre incelendiğinde, bu işlerin çoğunlukla kadınlar tarafından yapıldığı görülüyor. Kadınlar, %94,4 ile en çok çocuk bakımını, %85,6 ile çamaşır ve bulaşık yıkamayı (makine kullanımı dahil) ve %85,4 ile yemek yapma, evin günlük düzenlenmesi ve temizlenmesi gibi işleri üstleniyor. Bu durum, kadınların gelir elde etme motivasyonunu ve fırsatlarını olumsuz etkiliyor. Öte yandan ev içi bakım yükünü üstlenen kadınlar kariyer ve aile sorumlulukları arasında denge kurmakta zorlanabiliyor. Bu nedenle bazı kadınlar, çocuk sahibi olduktan sonra çalışmayı bırakıyor.

Kadınların çalışma hayatına katılmasını desteklemek için yetersiz politikalar ve destek mekanizmaları da kadınları çalışma hayatından uzaklaştırıyor.

Kadınların örgün eğitim ve meslek kurslarına erişimi kimi zaman sınırlanabiliyor veya engellenebiliyor, bu durum kadınların meslek sahibi olma veya kariyer yapma şansını azaltıyor. Ayrıca kadınların çalışma istekleri, kocalarının izni veya aile içi beklentilere tabi olabiliyor, bu da kadınların kendi isteklerini gerçekleştirmelerini engelliyor.

ILO-TUIK (2020) tarafından yayınlanan "Cinsiyete Dayalı Ücret Farkının Ölçümü" raporuna göre, 2018 yılında dünya genelinde kadınlar, erkeklere kıyasla yaklaşık %20, OECD ülkelerinde ise %12,9 oranında daha az ücret alıyor. Türkiye'de ise cinsiyete dayalı ücret farkı %15,6 olarak belirlendi. Dolayısıyla aynı iş ve pozisyonda çalışmalarına rağmen kadınlar erkeklere göre daha düşük ücret alıyor. Bu durum, kadınların çalışmaları dahi yeterli gelire erişmekte zorlanmalarına neden oluyor.

Ayrıca Mor Çatı Kadın Sığınağı vakfı tarafından yayınlanan raporlar ve KONDA "Yoksulluk Nafakası Dosyası" incelendiğinde, nafaka konusunda kadınların yaşadığı deneyimlerden de kadınların süresiz almaları gereken yoksulluk nafakaları hakkında halihazırda sorunlar yaşandığını gözlemliyoruz.

Kadınlar çoğunlukla nafakasını tahsil etmekte zorluk yaşıyor. Nafaka vermekle yükümlü olan erkekler, nafaka ödemekten kaçmak için çeşitli yollar kullanıyor. İcra bildirimini yapılacak adresi olmaması gibi yöntemlerle nafaka ödemesini geciktirerek veya hiç ödememek suretiyle kadınlara baskı yapıyorlar.

- "Nafaka meselesi, ben 2015'te açtım davayı, geçici velayetler bana verilirken 200 lira bana, 150'şer lira çocuklara diye geçici tedbir nafakası kesildi ama bunların hiçbirisini ben alamadım. Hiç alamadım. Ondan sonra bunu geçen yıl, yani 2015'ten bu yana neredeyse dört yıl olacak, geçen yıl bu birikmiş nafakalar için icraya koymuş, icraya konulunca sadece bir kısmını, mesela 20 bin liraysa ben bunun sadece 10 bin lirasını alabildim. Hani mahkemeye ne kadar kesildi, avukat bunun üzerinden ne kadar aldı, onları ben bilemem, hani bunun bir adli giderleri falan oluyor sanırım. Onları bilmiyorum, 10 bin lira kadar yatırmışlar, çünkü hapis cezası çıktı hakkında. Hapis yatmamak için para yatırması gerekiyordu. Cezaevinde kalmamak için babası ile birlikte, babasının çünkü maddi durumu var, kendisinin de var, şu an çalışıyor da ama sigortasız olduğu için "Çalışmıyorum" diyor, sırf bana nafaka ödememek için. Dört tane Mercedes minibüsleri var altlarında, yani durumları çok iyi. Ev kirası alıyorlar her şekilde." (KONDA, Yoksulluk Nafakası Dosyası)

Kadınlara bağlanan nafakalar genellikle yetersiz kalıyor ve gecikmeli olarak ödeniyor. Nafakanın yetersiz olması, kadınların ekonomik güçsüzlüğünü sürdürmesine ve yaşamlarını idame ettirmekte zorlanmalarına neden oluyor. Boşanma sonrası yaşanan maddi zorluklar, kadınların yeni bir hayat kurmalarını ve çocuklarıyla ilgilenmelerini de zorlaştırıyor. Eksik veya düzensiz nafaka ödemeleri, kadınların yaşamlarını planlamalarını engelliyor.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'ndaki kadınların deneyimleri incelendiğinde kadınlar boşanma kararı alırken şiddet ve baskıya da maruz kalıyor. Hacettepe Üniversitesi'nin 2015 yılında yayımlanan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre, boşanmış veya eşinden ayrı yaşayan kadınların %75'i fiziksel veya cinsel şiddete, %80'i ise duygusal şiddet veya istismara maruz kalıyor. Bu nedenle, kadınlar boşanma sonrası karşılaştıkları maddi zorluklara rağmen, ödenmeyen veya geciken nafakalara itiraz etmekten çekiniyorlar.

- *"Kadınlar eski eşlerinden/boşanmaya çalıştıkları eşlerinden bahsederken genellikle sesleri titriyor. Korkuları tazeleniyor. Kimi kadın olayları detaylarıyla anlatmaktan kaçınıyor. Tekrar aynı şeyleri hatırlamak istemiyor. Kimi kadın ise başına gelebileceklerden hâlâ korkuyor. Eski eşlerin başka kadınlarla bambaşka hayatlarının olması ise ağırlarına gidiyor."* (KONDA, Yoksulluk Nafakası Dosyası)

Nafaka ödemelerinin düzenli takip edilememesi, hukuki süreçlerin karmaşıklığı ve erkeklerin çeşitli yöntemlerle nafaka ödemesini engellemeye çalışmaları, kadınların nafaka haklarını koruma sürecini zorlaştırıyor. Kadınlar, boşanma sürecinde genellikle erkeklerin mahkemeye katılmaması nedeniyle davaların yıllarca sürmesine maruz kalıyorlar. Yasal süreçte, dava açıldıktan sonra zaman aşımı nedeniyle kısmen boşanmalar gerçekleşse de boşanmanın tamamlanması yıllar alabiliyor. Erkeklerin açtığı davaları takip etmek zorunda kalan kadınlar, adli yardımı ise ancak bir yakınının yardımıyla, mahkeme salonlarında ya da polis tarafından bilgilendirildiklerinde öğreniyorlar. Boşanma davasının yanı sıra, nafakalarını alabilmek için icra davalarını da takip etmek zorunda kalıyorlar, fakat bu süreçte iş yerlerine durumu açıklamaktan çekiniyorlar.

Sonuç olarak yoksulluk nafakası alacaklısı olan kadınlar “süresiz” ifadesi olmasına karşın bu nafakayı alırken zorluk yaşayabiliyor ya da psikolojik, fiziksel, ekonomik şiddete maruz kalabiliyor. Dolayısıyla süresiz ibaresinin kaldırılması kadınlar için zaten zor olan bir durumu çok daha ağır deneyimlenecek bir hale getirebilir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin var olduğu ülkelerdeki yasal düzenlemelerin bu eşitsizliği göz önünde bulundurarak oluşturulması gerekmektedir. Bu anlamda nafaka meselesi sosyolojik anlamda incelenmeli ve Türkiye’deki eşitsizlikler bağlamında değerlendirilmelidir.

Rapor Bülteni

Bugüne değin yüze yakın araştırmayı inceledik!

Yoksulluktan demokrasiye iklimden iyi olma hâline göç meselesinden insan ticaretine kadar onlarca farklı meseleye parmak bastık.

Türkiye gündemindeki konulara dair bilimsel yöntemle hazırlanmış araştırmaları odağımıza alarak yeni medya yayıncılığı faaliyetleriyle Türkiye’de objektif verinin yaygınlaşması ve kamusal tartışmanın niteliğini arttırmayı hedefliyoruz.

Bu misyonla Rapor Bülteni, Toplum ve Medya Araştırmaları Derneği’nin bir sosyal girişim projesi olarak yayın hayatına devam ediyor.

Gündemde öne çıkan konulara dair uzmanlar tarafından hazırlanmış raporları inceleyen ve önemli bulguları abonelerine ücretsiz ulaştıran e-posta bülteni.